

KISS István Géza
A Magyar Királyi Pénzügyőrség lőkiképzése.
Adalékok a Magyar Királyi Pénzügyőrség 1932. évi lőkiképzéséhez

A Magyar Királyi Pénzügyőrség történetének a feltárására irányuló kutató munkák már felszínre hozták a szervezet és a működés főbb eseményeit.¹ Kutatásaim során a szervezet-történet szakkiképzését kívántam újabb információkkal gyarapítani, melynek során megközelítőleg teljes képet sikerült kialakítanom az 1932. évi pénzügyőrségi lögyakorlatok végrehajtásáról.

A pénzügyőrség altiszti állományának lőkiképzéséről általában a Pénzügyminisztérium VI.c. főosztály vezetője (1932-ben dr. JANKOVICH Antal miniszteri tanácsos) intézkedett. Az évenkénti lőkiképzések előkészítését és végrehajtását – így az 1932. évit is – a pénzügyigazgatóságok főnökei (igazgató, igazgatóhelyettes vagy a pénzügyőri előadó) szervezték, majd a PM VI.c. főosztály vezetőjének címzett jelentésekben foglalták össze az adott pénzügyigazgatóság területén működő pénzügyőrségi szervek tagjai által végrehajtott löfeladatokat és azok eredményeit.

A pénzügyőrség története kutatásaimban több kutatóhelyen előtalált és szórványos adatokat tartalmazó dokumentumok, jelentések, vagy kimutatások vizsgálata, majd összesítő táblázatba foglalása mellett, az 1931-es évre is visszautaló ügyintézői és lapszéli feljegyzések, levelezések, számítások segítették elő az 1932. évi pénzügyőrségi fegyvergyakorlati kiképzések, a löoktatói tanfolyamok és segédoktatói továbbképzések után végrehajtott éles lögyakorlatok eredményeinek és tapasztalatainak összegzését.

Az elemzéseim alapján megállapítható az a tény, hogy az 1932. évi lögyakorlatokon a pénzügyőri testület összes tényleges szolgálatban álló altisztje közül 2423 fő vett részt, a mintegy 2590 főnyi állományból.² Sőt, ehhez hozzá számolható azok a 42 éven felüli pénzügyőri altisztek is – 151 fő –, akik 1931-ben önhibájukon kívül nem vettek részt az előírt lögyakorlaton, pl. a debreceni pénzügyigazgatóságnál, ahol a lögyakorlat nem lett végrehajtva. Részükre a Frommer-Stop pisztolyra való kiképzést is megtartották, majd az 1931. évben már kiképzett pénzügyőri löoktatókkal és segédoktatókkal együtt vettek részt a lögyakorlat teljesítésében.³

A pénzügyőrségi lövészeti kiképzése

A pénzügyőrség lőkiképzésére dr. JANKOVICH Antal miniszteri tanácsos, a PM. VI.c. főosztály vezetője 1932.06.11-én kiadott rendeletében – a pénzügyőrség szakkiképzésén belül – az 1931. évben kiképzett pénzügyőri löoktatók és segédoktatók 1932. évi tanfolyamszerű összevonására intézkedett.⁴

A rendelet kitért arra is, hogy a korábbi éveknél megfelelően, az 1932-es évre is a vegyesdandárparancsnokságokkal történt megállapodások szerint kell a lőkiképzéseket és a lögyakorlatokat végrehajtani, az érintett vegyesdandárparancsnokságok által kijelölt helyőrségi vagy vámőrségi lőtereken.

Az intézkedés kiegészült azzal, hogy a 42 éven felüli pénzügyőrök részére is kötelező jellegűvé tette a tanfolyami képzésen való részvételt és az előző évben kiképzett segédoktatóknál beállott hiány pótlását is előírta.

1. Elméleti és gyakorlati lőkiképzés.

A pénzügyőrség tagjainak elméleti és gyakorlati lőkiképzését minden esetben az adott pénzügyigazgatóság lehetőségei határozták be. Az eltérő elhelyezési körülmények nagyban meghatározták úgy az elméleti, mint a gyakorlati lőkiképzést. Pl. 1932-ben a székesfővárosban a Fiumei úti pénzügyőri lakatnyában, F.É.G. kispuskával való lövészet végrehajtásához kialakított és berendezett helyiségben, 211 fő hajtott végre lövészetet, melyhez személyenként 3-3 F.É.G. puskatöltényt használtak fel.⁵ A sátoralj helyi pénzügyigazgatóságnál pedig a testnevelési szerv részéről biztosított F.É.G. kispuskával való lövészetet gyakorolni nem lehetett, mert lőtérnek is megfelelő helyiség nem állt a pénzügyőrség rendelkezésére.⁶

A pénzügyőrség tagjainak nagy része löelméleti ismeretei és gyakorlati tapasztalatuk emelése érdekében is a polgári lövészegyleteknek tagjaiként rendszeres lögyakorlatokat végeztek. Pl. a szegedi pénzügyigazgatóság pénzügyőrei.⁷

2. Löoktatói és segédoktatói tanfolyam

A pénzügyőrség tisztviselői és altiszti állománya elméleti és gyakorlati lőkiképzésének vezetését löoktatók és segédoktatók végezték, akiknek folyamatos képzését, továbbképzését többnapos löoktatói és segédoktatói tanfolyami rendszerben végezték.

A tanfolyamok és lövészetek anyagi- és pénzügyi biztosítására minden pénzügyigazgatóság főnöke szolgálati jegyen költségvetést készített, melyeket felterjesztésük és a bennük foglaltak alapján a „Pénzügyőrség” költségvetési cím „Dologi kiadások” rovat „Egyéb dologi kiadások” alrovaton az érintetteknek rendelkezésre is bocsátották.

Elméleti és gyakorlati lökiképzés minden esetben csak löoktatói vagy segédoktatói tanfolyamot végzett pénzügyőrségi tisztviselők személyes felügyelete mellett kerülhetett végrehajtásra. A kijelölt és kivezényelt személyeket 10–11 napos tanfolyamokra, összevonásra rendelték be, ahol megfelelő ellátást és szállást biztosítottak részükre.

1932-ben azonban előfordult az is, hogy a sátoraljaújhelyi pénzügyőrségi kerületek tisztviselői közül koruknál fogva löoktató nem volt kivezényelhető.⁸

A tanfolyamokon kiemelt oktatási téma volt a pénzügyőrség részére szolgálati fegyverül a 36.393/1922. sz. PM számú rendelettel rendszeresített 7.65 mm-es 19M önműködő Frommer-Stop és Frommer-Liliput pisztolyok használatára, karbantartására és kezelésére való kiképzés. Súlyozottan a pisztoly fogások, a töltés, ürítés és a tüzelés. Az utóbb említett pisztoly a pénzügyőrség tisztviselői részére lett rendszeresítve. A testület részére rendszeresített pisztolyok és azok fegyverzetkezelési utasításának kiosztására csak később, az 1926. évi április 16-i keltezésű 43.331/VI.c.-1926. PM számú rendelet kiadását követően került sor. Minden egyes pisztolyhoz 1 db pisztolytáska, 25 db éles töltény és 1 db csőtisztítókefe tartozott.

3. Lő- és segédoktatók továbbképzése

A löoktatók és segédoktatók 1932. évi tanfolyamrendszerű továbbképzésére a 41/1932.P.M.res.számú intézkedés 1932.05.09-én került kiadásra. A korábban, vagy 1931-ben már oktatókká vagy segédoktatókká kiképzett pénzügyőri tisztviselők és altisztek az illetékes helyi vegyesdandárparancsnokságok intézkedésére és a pénzügyigazgatóságok főnökei rendelkezésére továbbképző tanfolyamokon vettek részt, melyeket kirendelt honvédségi tisztek vagy altisztek vezettek le. Az oktatásokat általában előre meghatározott napokon tartották.

A továbbképző tanfolyamok befejeztével került sor az éles lögyakorlatra. A továbbképző tanfolyamok 1932. évi oktatásain részt vett 40 éven aluli pénzügyőri tisztviselő 27 fő, segédoktatóként 42 éven aluli és 1931-ben is kiképzett pénzügyőri altiszt 407 fő; összesen 424 fő.

A tanfolyamokon részt vett állományt a rendelkezésre bocsátott F.É.G. céllövő kispuskával, Frommer-Stop pisztollyal és 95 M. Mannlicher löfegyverrel kellően kiképezték és az azokkal elért eredmények jók voltak, melyeket a katonai parancsnokok elismerése is kísért.

Említésre való az az eset, mely során a komáromi pénzügyigazgatóság pénzügyőr altisztjei megfelelő mennyiségű töltény hiányában csak korlátolt mértékben gyakorolhatták magukat a F.É.G. céllövőpuskával való lövésben. Ez a kis probléma a lökiképzés eredményét viszont súlyosan érintette.⁹

4. Éles lökiképzés és lögyakorlat

A lökiképzést úgy a pénzügyőri tisztviselők, mint az altisztek, kivétel nélkül látható érdeklődéssel fogadták és a kiképzés alatt tőlük, telhetőleg igyekeztek mindazt elsajátítani, ami a fegyverek eredményes használatát biztosítja.

Az 1932. évi lökiképzésre a pénzügyigazgatóságok pénzügyőri előadói állították össze a lögyakorlatokon felmerülő költségeket (élelmezési adagváltság, I–II. csoport napidíjai, lőtérhasználati díj, stb.).

A pénzügyőri tisztviselő, kiképzett löoktató- és segédoktató által vezetett elméleti és gyakorlati oktatás után a vegyesdandárparancsnokság által meghatározott időben, a helyi katonai vagy közeli vámőrségi lőtereken az összes tényleges szolgálatban álló pénzügyőri altisztből 2423 fő (kb. 96%), éles lövészetet végzett. A négy lögyakorlatot 95M Mannlicher puska karabéllyal, legnagyobbbrészt 2 csoportban, 3–3 napon át elvégezték.

Az iskolalövés végrehajtásakor vegyesdandárparancsnokságok intézkedései szerint egy napon, az elsón, két lögyakorlati szám lelovésénél többet a kiképzés érdekében nem lehet megengedni és ennek megfelelően ezért nem volt elvégezhető 3 napnál rövidebb idő alatt. A komáromi pénzügyőri biztosító kerületből 9 olyan pénzügyőr altiszt is részt vett az iskolalövésben, akik koruknál fogva (42 éven felüliek voltak) akkor vettek először részt éles lögyakorlaton.¹⁰

Az első és második löfeladatot, a második napon a 100 m-es és a 200 m-es körös céltábla fekvé, feltámasztással történő leküzdése jelentette. A 100 m-es körös céltáblán 16 cm-es körben 3 találat volt a követelmény, míg a 200 m-esnél 32 cm-es körben levő 3 találat.

A harmadik löfeladatot, a harmadik napon egy 200 m-es távolságon levő fedezék mentén oldalt mozgó, 16 mp-ig mutatkozó mellalakra fekvő leadott lövéssel való leküzdése tette ki.

A negyedik löfeladatot viszont egy 100 m-es távolságon szökellő fejalakra álló testhelyzetben leadott lövések jelentették. A 3. és 4. löfeladatnál minden találat 20 egységet jelentett.

A négy löfeladat végrehajtására személyenként 20 db Mannlicher töltény volt meghatározva. Az éles lövészetek töltényigényeit általában a pénzügyigazgatóságokkal együttműködő vegyesdandárparancsnokságok lőszerraktáraiból kerültek kiutalásra.

A lögyakorlatot végrehajtó minden személy a nevére kitöltött „Iskolalövés eredménylap”-ot kapott, melyen szerepelt az év (1932.), a lövő neve, rangfokozata, a puska (karabély) száma, a lövő látóképessége, a löfeladatok során leadott lövések száma, eredménye löfeladatonként, és az összesítés, melyen szerepelt az összesített követelmény, a 76 egység. A lőlapot a lövés-vezető értékelte, aláírásával hitelesítette és a megjegyzéseit is rávezette, pl. jó lövő, elkapkodta a lövést, stb.

A lőeredmények értékelését mellőzöm, de egy-két eredményt meg kell említenem.

Pl. a székesfehérvári pénzügyőrség nagyobb része közepesen jó lövőnek bizonyult, 88 fős létszámának mintegy harmada pedig kiváló eredményt ért el, ami főleg a nagy érdeklődésnek és a lőoktató, MARECZKY Gyula püöri főbiztos kiváló hozzáértéssel és odaadással irányított oktatásának tudható be.¹¹

Más, pl. az éleslövészetet végrehajtó szegedi pénzügyőrök közül 3 fő lőeredménye maradt alul csak a megkívánt 76 egységen, a többiek pedig a 76-ot, vagy azt meghaladó eredményt érték el.

Továbbá pl. a pécsi pénzügyőrségi lőoktatók és segédoktatók lőeredményének katonai minősítése „kiválóan jó”-nak, míg a többi altisztek eredménye, melyeket az éleslövészet alatt beállott erős, és szeles időjárás erősen befolyásolt, „Elég jó”-nak volt értékelhető.¹² A lökiképzés alá vont pénzügyőrségi altisztek által elért eredmény inkább csak elméleti tudásban nyilvánult meg, mivel a szükséges Mannlicher puskák csak kölcsön kérések útján, tehát csak időszakonként álltak rendelkezésre. Ezen puskahiány következménye lett az után az is, hogy az altisztek a Mannlicher puska sajátosságait nem ismerhették, valamint az annak eredményes használatához szükséges izomerősítő gyakorlatokban csak ritkán részesedhettek. Ezeknek a gyakorlatoknak végzésében a pécsi pénzügyőrség a továbbiakban állandóan részt kívánt venni, ezért a vegyesdandárparancsnokságtól a pécsi pénzügyőri biztosi kerületeknek egyenként 6 db Mannlicher puskát és felszerelést igényeltek. Az 1932.évi lögyakorlat lőlapjait minden pénzügyigazgatóság a P.M. VI.c. főosztályára felterjesztette.

A székesfehérvári éleslövészetben kisebb problémát jelentett az 1922. évből származó, nagyobb részt repedt hüvelyű, pontos céllovésre kevésbé alkalmas töltény lett kiadva és ez a lövések eredményét hátrányosan befolyásolta. Ez a lövést-vezető tiszt megállapításával is megegyezett.¹³

A lögyakorlatok befejeztével a „Pénzügyőrség” költségvetési cím terhére beszerzett és rendelkezésre bocsátott lőszeranyagok hulladékait (lőszerláda, töltényhüvely, tölténytár, tárdoboz, és egyéb hulladék) a lögyakorlat pénzügyőrségi résztvevői által össze kellett gyűjteni és az összegyűjtött lőszerhulladékot két példányos kimutatás kíséretében, pénzügyigazgatósági (központi vámigazgatósági) kerületenként az 57.455/VI.c.-1932. PM. számú rendelet (kiadva: 1932.április 22-én) alapján decemberben a csepeli fém- és lőszerátvételi kirendeltséghez be kellett szállítani. A felmerülő szállítási költségek elszámolása a „Pénzügyőrség” költségvetési cím, „Dologi kiadások” rovat, „Beszerzési költségek” alrovat terhére történt.

Összegezve:

A pénzügyőrség lőoktatói és segédoktatói lökiképzése, valamint az azt követő lögyakorlatok a legnagyobb rendben nyertek befejezést. A lökiképzés és az éles lövészet alatt az illetékes pénzügyőri előadó a vegyesdandárparancsnoksággal személyesen állandóan érintkezésben volt és a kiképzés körüli eljárás kolcsönösen, teljes egyetértésben történt. A vegyesdandárparancsnokságok oktatási tervei a pénzügyőri szolgálat zavartalan ellátását tekintve is a célnak megfelelt és arra vonatkozó negatív észrevétel nem került említésre. A katonai oktatók részéről javaslatként felmerült az, hogy a lökiképzés érdekében minden pénzügyőri altisztet 95 M. Mannlicher karabéllyal lássanak el, mert az oktatásokon csak 10 db puska lett a használatra biztosítva. A kiképzések és a lögyakorlatok alatt a kirendelt pénzügyőrök kifogástalan, fegyelmezett magatartást tabusítottak, általában jó szorgalmat, igyekezetet és igen kielégítő előmenetelt értek el, valamint elismert katonás magatartást tanúsítottak, amiért a továbbképzés vezetésével megbízott honvédségi tisztek a legteljesebb elismerésüknek adtak kifejezést. A lögyakorlatokon résztvevő pénzügyőrök megtették kötelességüket, ellenük panasz nem merült fel. A lögyakorlatokban elért eredményekről összesítő táblázatok készültek, melyeket a katonai vezetőségek kielé

gítóen jönnek és várakozáson felülinek ismertek el. Az altisztek elhelyezése és élelmezése kifogástalan jó volt, A költségekről készített kimutatások arra engednek következtetni, hogy a lövészetek költségeit, azokat megelőzően is szolgálati jegyen igényelték meg. Ezt támasztják alá azok az esetek is, melyek időpontjai azt a feltevésemet támasztották alá, hogy a löökutatói tanfolyam elrendelése és a költségeknek a Pénzügyminisztériumtól való igénylése nem esett egybe, az utóbbi késett, ezért a hiányzó összegek pótlólagos kiutalását kellett kérni. De olyan eset is előfordult, hogy többlet költségek keletkeztek.¹⁴ A számadások szerint a kifizetések rendre megtörténtek.

A lökiképzés színvonalának emelésére tett javaslatok

A sátoraljúj helyi pénzügyőrség 1932.10.29-i jelentésében javaslat került felterjesztésre, melyben a pénzügyőri altisztek részére miniatűr lőtérnek – a pénzügyőri altisztek anyagi hozzájárulásával – a lak tanya udvaron való létesítésére. Dr. JANKOVICH Antal, a PM. VI.főosztály vezetője a javaslatot nem fogadta el azzal, hogy a lökiképzés gyakorlás hivatalos cél, tehát ezekre a gyakorlatokra hivatalosan is szükség van, annak eszközeiről pedig hivatalból kell gondoskodni.¹⁵

- A pécsi pénzügyigazgatóság azzal a javaslattal érvelt, hogy a helyes lövéshez és találáshoz szükséges ismeretek és ügyességek alapos elsajátítása céljából minden pénzügyőrségi biztosi kerület részére 1 db F.É.G. kispuska beszerzése lenne elegendő a szükséges eszközökkel. A P.M. VI.c. főosztály vezető 1932.09.12-i értesíti a pécsi pénzügyigazgatóságot, hogy javaslatához nincs megfelelő költségvetési fedezet, egyenlőre nem tudják biztosítani az igényt.

- A sátoraljúj helyi pénzügyigazgatóság főnöke azzal a javaslattal élt, hogy a pénzügyőrségi kerületében a pénzügyőrök részére és 1933-as évre 1 db Deseő-Rödl féle hordozható „Házilövölde”¹⁶ beszerzését engedélyezze, hogy a kerület pénzügyőrei részére még a téli hónapokban is a F.É.G. kispuskás lövészetet gyakorolni lehessen. Indokaiban előadta, hogy a „Házilövölde” beszerzési ára 140 Pengő, két ember bárhova szállíthatja és kezelése rendkívül egyszerű, valamint üzemeltetése külön költséggel nem járhat, mert egyrészt a testnevelési kirendeltség, valamint a MOVE Lövészegyesület a szükséges F.É.G. Longrifle-töltényeket a pénzügyigazgatóság rendelkezésére bocsátja.¹⁷

A javaslatot a PM részéről elfogadták és 1932.12.13-án engedélyezték a „Házilövölde” beszerzését a pénzügyőrség kiképzése céljából a „Pénzügyőrség” költségvetési cím, „Dologi kiadások” rovat, „Beszerzési költségek” alrovat terhére. A megfelelő fedezetről a hiteligenylési kimutatások útján lett gondoskodva. A beszerzett Házilövöldét a pénzügyőrségi leltárba be kellett vételezni.

Néhány gondolat a „Házilövölde” használhatóságáról. A házilövölde lehetővé tette, hogy egy vagy két pénzügyőr (lövész) F.É.G. kispuskával, akár zárt helyiségben, akár bárhol a szabadban, úgy álló, mint mozgó- és pillanatcélok lövését gyakorolhatta. Az iskolalövés összes lögyakorlatait, valamint a legnehezebb harcszerű célokra való lövés, (mint pl. gyorsan mozgó alakok és pácéllőrészek) volt végrehajtható vele. Fegyveranyag igénye F.É.G. kispuska, Longrifle-töltény, mely bármilyen távolságról használható.

A végrehajtható löfeladatok:

1. Iskolalövés

1.1. Körös céltáblára: egy vagy két céltábla egyszerre állítható fel, egy vagy két pénzügyőr egyszerre löhet.

1.2. Alakra: a találatot kapott alak elbukik és a hajtószerkezet segítségével új alak kerül a helyébe, egy vagy két pénzügyőr löhet. Az alakok nagyságát tetszés szerint változtathatjuk.(B./b, mint a.)

1.3. Alkalmi célokra: (kapás- és gyorslövés) a cél tetszés szerint néhány mp-ig áll és azután eltűnik. Ha közben eltalálják, természetesen szintén elbukik. A célok rövid ideig való mutatkozása teljesen pótolja az előre-hátra mozgást, mert rövid előre-hátra mozgásnál (pl. szökellésnél a cél nagysága és így körvonala nem változhat.)

2. Harcszerű célokra való lövés

2.1. Fel- és eltűnő célok követése (1./c.-hez hasonlóan)

2.2. Mozgó célok lövése:

2.2.1. A célokat állandó egyenletes oldalmozgásban tartjuk.

2.2.2. Egy vagy két pénzügyőr löhet.

2.2.3. Ha a lőszerényt egy oldalon valamivel alátámasztják úgy, hogy az ferdén áll, akkor a célok ferde vonalban mozognak.

2.2.4. Az alakok nagysága tetszés szerint változtatható és így pl. oldalt szökellő alakból egyszerű fogással lövészárokban mozgó váll- vagy fejalak csinálható.

2.2.5. A felállított alakcélokat tetszés szerinti sebességgel és időközökkel oldalt mozgadjuk. A cél nagysága megváltoztatható.

A lógyakorlatok különböző alakcélokkal is végrehajthatók oldalt szökellő, oldalt és előre szökellő, oldalt kúszó, oldalt és előre kúszó, oldalt és oldalt előre mozgó pc.gk (lőrés), különböző állatok (róka, nyúl, őz, stb.).

Elismerések és pénzjutalmak

Az 1932. évi lőkiképzés terén lőoktatóként vagy segédoktatóként kitűnt pénzügyőri személyeket odaadó, eredményes tevékenységük és általában a pénzügyőrség gyakorlati kiképzése és fegyelmezése terén szerzett érdemeik elismerésül, a P.M. VI.c. főosztályvezetője, JANKOVICH Antal miniszteri tanácsos a pénzügyigazgatóságok által tett javaslataik szerint dicséretben vagy pénzjutalomban részesítette. Az érintett pénzügyőrök értesítése mellett a jutalmazásukat illetve megdicsérésüket minden esetben az érdekelték szolgálati és minősítési táblázatába be kellett vezetni.

A pénzjutalmak összegei 20–30–50 Pengőt tettek ki, melyeket aláírt elismervényen vettek át, mint pl. a sátoraljújhelyi pénzügyigazgatóságnál:

„ELISMERVÉNY 30P. azaz H a r m i n c pengőről, mely összeget a nagyméltóságú m. kir. Pénzügyminisztérium 2.066/1932.P.M.VI.c.fő. sz. rendeletével kiutalt jutalom fejében a mai napon átvetem. Sátoraljújhely, 1932. évi november hó 26-án. Vékey Jenő m.kir.püőri szemlész.”¹⁸

Mellőzni kellett a jutalomról vagy a dicséretéről az értesítést, abban az esetben, ha a jutalomban, illetve dicséretben részesítettek valamelyike időközben fegyelmi eljárás vagy fegyelmi büntetés hatálya alá került

A pénzügyőrség 1932. évi lőkiképzésére „...kirendelt pénzügyőrök kivétel nélkül megállapodott, komoly gondolkodású és nemzeti szempontból megbízható emberek benyomását keltették, a honvédség tagjaival a legjobb egyetértésben voltak és rövid vezénylésük alkalmat adott a honvédség és a pénzügyőrség közötti megértés és kölcsönös megbecsülés kimélyítésére...”¹⁹

Ez a jellemzés a kor összegezett véleményének is tekinthető a pénzügyőrségről, mint fegyveres őrtestületről.

Forrás:

¹ – PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. Budapest, 1987, Határőrség, 123 p., ill.

– Idem: *Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században*. 1-3. köt. Budapest, 2003, Tipico Design Kft, 1. köt. *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. 219 p., 8 jogszabály, 11 melléklet. /A magyar rendvédelmi szervezetek története./

– Idem: *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1995¹, Tipico Design, (társszerzőkkel, szerk.) 222p., 141 melléklet

– Idem: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatarain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CII.évf. (1989) 2. sz. 177-196.p.

– Idem: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historica Preasidii Ordinis)*, VIII. évf. (1999) 9. sz. 82-85. p. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 23-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

– Idem: A pénzügyőrség szerepe a dualizmus kori Magyarország határőrizetében. In. BERTA Gyula(szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 46-48.p. A tanulmány korábbi változata 2001. szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok” című szimpózium sorozatának 2001. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

² *Arday Pénzügyi Évkönyve a m. kir. pénzügyőrség és az összes pénzügyi közeg számára*. LIV. évf. (1933) KLESZKY Gyula kiadása. 350. p.

³ MOL K292. 9. csomó 764. A m. kir. debreceni pénzügyigazgatóság 1932.évi szn. jelentése.

⁴ 175/1932. P.M. r. Pénzügyőrség lőkiképzése

⁵ MOL K292. 9. csomó 858. A székesfővárosi pénzügyigazgatóság 1932.12.23-i jelentése

⁶ MOL K292. 9. csomó 856. A sátoraljújhelyi pénzügyigazgatóság 1932.12.03-i jelentése

⁷ MOL K292. 9. csomó A szegedi pénzügyigazgatóság 1932-i jelentése

⁸ MOL K292. 9.csomó 845. A sátoraljújhelyi pénzügyigazgatóság 1932.09.29-i jelentése.

⁹ MOL K292. 9. csomó 722. A m. kir. komáromi pénzügyigazgatóság 1932. évi szn. jelentése.

¹⁰ MOL K292. 9. csomó 719. A m. kir. komáromi pénzügyigazgatóság 1932. évi jelentése

¹¹ MOL K292. 9. csomó 859. A székesfővárosi pénzügyigazgatóság jelentése

¹² MOL K292. 9. csomó 799. A pécsi pénzügyigazgatóság 1932.08.31-i jelentése.

¹³ MOL K.292. 9.csomó 817. A m. kir. székesfehérvári pénzügyigazgatóság 1932. évi jelentése

¹⁴ MOL K292. 9. csomó 764. A m. kir. debreceni pénzügyigazgatóság költségkimutatása

¹⁵ MOL K.292. 9.csomó. 850. A sátoraljújhelyi pénzügyigazgatóság 1932.november 9-i javaslata

¹⁶ Rendszeresítésre került a 7577/1932 HM körrendelettel

¹⁷ MOL K.292. 9.csomó 856. A sátoraljaújhelyi pénzügyigazgatóság 45/2.főn.-1932. Szám, 1932.12.03-án.

¹⁸ MOL K.292. 9.csomó. 850. A sátoraljaújhelyi pénzügyigazgatóság 1932. november 9-i javaslata

¹⁹ MOL K292. 9. csomó 859. A székesfővárosi pénzügyigazgatóság jelentése Vö. A budapesti vegyesdandár parancsnoksághoz beterveztett jelentéssel.